

Een van de vele gruwelijke SS-Einsatzgruppen lachend op de foto.

De berechting van de beestachtige SS-Einsatzgruppen door de besmette Duitse rechtbanken na de Tweede Wereldoorlog

Bron: Quora (OnlyMe uit Liverpool UK)

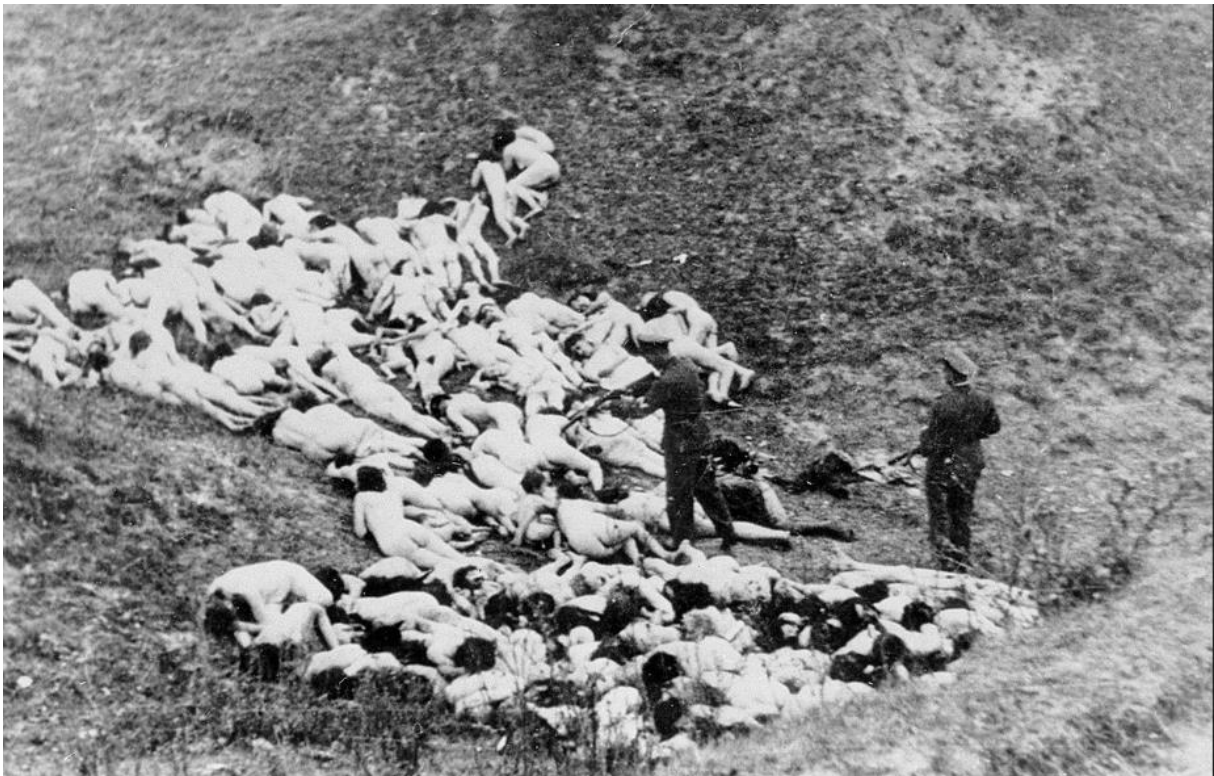
De *Zentrale Stelle* (Centraal Bureau), zoals het algemeen bekend staat, werd in december 1958 opgericht om een taak te doen die weinigen in Duitsland wilden doen: nazi-criminelen opsporen. Gevestigd in een voormalige gevangenis in het slaperige Zwabische stadje Ludwigsburg, is jacht op nazi's sindsdien de missie.

Het Centraal Bureau werd opgericht als reactie op misschien wel het beroemdste Holocaust-proces in de beginjaren van de Bondsrepubliek: het z.g. [Einsatzgruppen-proces](#) dat van april tot augustus 1958 werd gehouden in de Zuid-Duitse stad Ulm.

De Einsatzgruppen, of actiegroepen, waren doodseskaders die voornamelijk bestonden uit SS-leden en politieagenten, en waren verantwoordelijk voor massa-executies van joden, communisten, partizanen en iedereen die de nazi's dood wilden hebben in gebieden die kort daarvoor door de Wehrmacht waren bezet.

De tien mannen die in Ulm terechtstonden, behoorden tot het [Einsatzkommando Tilsit](#) en werden ervan beschuldigd meer dan 5.500 joodse mannen, vrouwen en kinderen te hebben vermoord in de grensregio tussen Duitsland en Litouwen in 1941.

De zaak kwam niet aan het licht dankzij het ijverige werk van de politie en aanklagers, maar omdat het meest senior lid van de groep, een voormalige nazi-politiefchef met de naam [Bernhard Fischer-Schweder](#), zelfs voor de normen van het Duitsland van de jaren vijftig te (honds)brutaal was geweest.

Op deze beestachtige wijze zijn er in Oost-Europa, geschat, [ca. 1,5 tot 2 miljoen burgers geëxecuteerd](#). Deze bijna niet voor te stellen hoeveelheid onschuldige burgers werden soms met 4.000 tot 5.000 op een dag vermoord. Zelfs deze beestmensen werd 'werken' op deze wijze te veel en zij vroegen een 'efficiëntere' werkwijze aan. Dat werd uiteindelijk het vergassen van mensen in de gaskamers.

Nadat hij in de periode direct na de oorlog met succes identificatie en vervolging had ontlopen (het [denazificatieproces](#) concludeerde dat hij 'onbezwaard' was), gooide Fischer-Schweder in 1955 alle voorzichtigheid overboord. Zijn verleden haalde hem echter in nadat hij de regionale overheid aanklaagde met als doel zijn oude baan als directeur van een vluchtelingenkamp terug te krijgen [..].

Dat leverde hem aandacht op in de lokale pers, waar hij al snel werd geïdentificeerd als voormalig hoofd van de politie in de Baltische stad Memel, het huidige Klaipėda in Litouwen, en een cruciale figuur in een reeks massaschietpartijen in 1941.

Fischer-Schweder had goede redenen om zich veilig te voelen: talloze andere functionarissen uit het nazitijdperk -van politieagenten en rechters tot ambtenaren en militairen- hadden inderdaad hun carrière kunnen hervatten na de oprichting van de Bondsrepubliek.

De beklaagden (van links naar rechts) Bernhard Fischer-Schweder (tot 10 jaar veroordeeld) , de Litouwer Pranas Lukys alias Jakys (7 jaar) en Harm Willms Harms (3 jaar) op de eerste dag van het Ulm EinsatzGruppen-proces in de beklaagdenbank voor de juryrechtbank van Ulm op 28 april 1958.

In het geval van Fischer-Schweder leidde de publiciteit echter tot een nader onderzoek naar zijn staat van dienst tijdens de oorlog en leidde het ertoe dat aanklagers aanklachten wegens moord tegen hem en negen anderen indienden. [Het proces](#) wekte ongebruikelijke belangstelling bij het Duitse publiek en werd nauwlettend gevolgd door de media.

De moorden op Tilsit waren opmerkelijk goed gedocumenteerd, net als de koelbloedige gretigheid waarmee sommige van de beschuldigen

hadden deelgenomen aan de slachting: in één geval hadden de mannen zelfs geposeerd voor souvenirfoto's nadat de schietpartij was afgelopen [...].

Fischer-Schweder had op eigen initiatief een executie-team samengesteld uit troepen onder zijn bevel (hij was in feite alleen gevraagd om mannen te leveren om de

omgeving te bewaken). Het vonnis maakte duidelijk dat hij ook een sleutelrol speelde bij de daadwerkelijke schietpartij, door na het eerste salvo de slachtoffers in de gaten te houden en de nog in leven zijnde slachtoffers het genadeschot toe te dienen.

Maar hoewel Fischer-Schweder een hoge SS-officier en een toegewijde nazi was, die zich vrijwillig had aangemeld voor de massamoorden [...] en zelf had geschoten, vond de rechtbank hem alleen schuldig als medeplichtige, een minderjarige die alleen had geholpen bij het uitvoeren van de misdaad. 'Alle beschuldigen die deelnamen aan de schietpartij in Garsden... handelden in reactie op een bevel, niet met de wil van de dader, maar met de wil van de medeplichtige', oordeelden de rechters.

De mannen hadden de misdaad niet 'als hun eigen' willen plegen, maar hadden de misdaad van iemand anders willen steunen. Ze waren, zo luidde het vonnis, niets meer dan 'werktuigen van de Führer'. Fischer-Schweder werd veroordeeld tot tien jaar gevangenisstraf. De overige negen verdachten kregen gevangenisstraffen van drie tot vijftien jaar.

Naast de twijfelachtige juridische en morele conclusies in het vonnis, legde de zaak Ulm ook een praktische zwakte van de Duitse aanpak van Holocaustvervolgingen bloot: het ontbreken van een centrale autoriteit om dergelijke misdaden te onderzoeken.

Het Duitse strafrechtstelsel was (en is nog steeds) sterk gedecentraliseerd, vanwege de 16 *Bundesländer*. Dat betekende dat rechtbanken en aanklagers doorgaans alleen zaken aannamen die een duidelijk lokaal verband hadden, bijvoorbeeld als de beschuldigde een plaatselijke inwoner was of als de misdaad zelf in het district had plaatsgevonden.

Het proces in Ulm viel ook samen met een groeiend besef onder juristen, politici en het grote publiek dat de rechtbanken geen tijd meer hadden om nazi-criminelen te vervolgen en te straffen [...]. De verjaringstermijn die destijds in het Duitse wetboek van strafrecht was vastgelegd, beteken-

Fischer-Schweder, derde van links, overleed op 28 nov. 1960 in de *Hohenasperg* gevangenis in Asperg op 56 jarige leeftijd aan een longembolie)

de dat aanklagers slechts een paar jaar hadden voordat alle nazimisdaden waren verjaard!

Voor doodslag was die periode vijftien jaar 'na de dag dat de misdaad was gepleegd'. Voor moord was het twintig jaar. In de praktijk betekende dit dat het na 1960 vrijwel onmogelijk zou zijn om een voormalige SS'er aan te klagen voor doodslag in verband met de Holocaust en voor moord. Na slechts zeven jaar hoefden zelfs de ergste massamoordenaars niet langer bang te zijn voor vervolging [..].

Zitting van de Hoge Raad in nazi-Duitsland

In Duitsland, althans in sommige kringen, leidde tot een langdurig debat dat eerst zou leiden tot een verlenging van de verjaringstermijn voor moord, en uiteindelijk tot de afschaffing ervan. Het nodigde ook uit tot kritische blik van buitenaf.

Politieke leiders in Bonn kregen te maken met bijzonder aanhoudende druk van het communistische regime in het rivaliserende Oost-Duitsland, dat er genoeg in schepte de nazi-banden van hoge West-Duitse functionarissen bloot te leggen en de aarzelende aanpak van het land ten aanzien van het vervolgen van oorlogsmisdaden aan te vallen [..].

Holocaust-processen in de jaren vijftig waren doorgaans het resultaat van onzorgvuldigheid en toeval, in plaats van het resultaat van een gestructureerde inspanning van het West-Duitse naoorlogse West-Duitsland, zo leek het. Zelfs de nazi-jagers hadden een naziverleden

In mei 1957 publiceerde het Oost-Duitse regime een lijst van 'bloedrechters' die het naziregime hadden gediend en nu hoge posities bekleedden in West-Duitsland. Het was het begin van een campagne die ingreep op wat een wetenschapper de 'achilleshiel van de pogingen van West-Duitsland om nazimisdaden te bestraffen noemde: het feit dat zoveel rechters die deze processen voorzaten, loyaal hadden gediend onder het Hitlerregime [...]. De eerste lijst werd snel gevolgd door onthullingen die honderden [...] andere West-Duitse rechters in verband brachten met het Derde Rijk.

Bloedrechter [Konrad Morgen](#)

De regering in Bonn probeerde de kritiek weg te wuiven, maar de druk -zowel in binnen- als buitenland- werd uiteindelijk te groot om te negeren. Het eerste en misschien wel belangrijkste resultaat van die druk was een overeenkomst tussen de elf West-Duitse deelstaten om een kleine autoriteit op te richten die belast was met het onderzoeken van nazimisdaden. Deze ging in december 1958 van start, slechts vier maanden na het vonnis van Ulm.

De man die de leiding had over de nieuwe instelling was Erwin Schüle, die als hoofdaanklager had gediend in het proces in Ulm. Energiek en vindingrijk (hij was de eerste Duitse aanklager die toegang had tot de enorme bestanden van het door de VS gerunde Berlin

Document Center), had Schüle voor opschudding gezorgd met zijn laatste pleidooi in het proces tegen *Einsatz-gruppen*.

Zijn interventie, kort maar krachtig, spoorde de Duitsers aan om na te denken over hun eigen morele falen tijdens het nazitijdperk, en sprak over de 'schaamte die we allemaal voelen.' Hij sloot zichzelf specifiek niet

uit van die beschuldiging en gebruikte het voornaamwoord ‘wij’ tijdens zijn interventie.

Op een gegeven moment bekende hij dat ‘we allemaal te laf waren op dat moment.’ [...] Schüle bleek een effectieve leider van de *Zentrale Stelle* te zijn in de beginjaren, maar de schaamte die hij uitte in het gerechtsgebouw van Ulm in 1958 was dieper geworteld in zijn eigen biografie dan hij destijds liet blijken.

Schüle, zo bleek, was zelf lid geweest van de *Sturmabteilung (SA)*, de paramilitaire vleugel van de nazi's, en had zich aangesloten bij de nazi-partij [...].

In eerste instantie probeerde hij de onthullingen te ontkennen en hield vol dat hij niets verkeerd had gedaan. Geconfronteerd met toenemende publieke druk thuis en nieuwe beschuldigingen van autoriteiten in de Sovjet-Unie, dat hij betrokken was geweest bij het doden van burgers tijdens de gevechten aan het oostfront, bood Schüle in april 1966 zijn ontslag aan.

Erwin Schüle

Hij was een politieke blamage geworden, maar ook een symptoom van een diepere malaise: in het naoorlogse West-Duitsland leken zelfs de nazi-jagers een naziverleden te hebben. [...]

Commentaar in [Quora](#), van de Duitser Jan Kannemacher:

Het probleem was de nazi-plaag van het hele rechtssysteem in het naoorlogse Duitsland. Bijna elke rechter, officier van justitie, advocaat etc. was vrijwillig lid van de Nationaalsocialistische Vereniging van Juridische Professionals. Vergelijkbaar met de hele politie, waar elke tak was toegewezen aan de SS-paraplu.

Als we ze allemaal van hun beroep hadden uitgesloten, zou dat een land zonder juridisch of politiepersoneel hebben betekend. Moeilijk, met als lelijk resultaat dat uitschotrechters over uitschotverdachten heersten.